

Els Trops dels monestir de Ripoll,

l'escriptura musical en tetragramma, els catar, els trobadors i el cant de la Sibil·la

Quan vaig ser a Ripoll per a fer la presentació del llibre “Les quatre columnes catalanes” es va donar lloc a una conversa en la importància que va tenir el monestir de Ripoll la notació musical i, donat que en el llibre esmentat parlo del “tetragramma”, em van preguntar sobre aquesta notació musical.

Jo desconeixia que durant l'Edat Mitjana, els monestirs i els trobadors escrivien la seva música en solfa sobre quatre ratlles – tetragramma – i no com es fa actualment en cinc ratlles – pentagrama –.

Em vaig sentir interessat pel tema vaig preguntar quan i per què es va començar a escriure el solfeig en “pentagrama” (cinc ratlles) i no vam saber explicar. El tema m'ha fet sentir molt interessat doncs el tetragramma té una importància essencial en el pensament català – el símbol de la catalanitat són quatre ratlles com ho és el tetragramma- i també amb el que es relaciona amb la càbala en general.

En la càbala cristiana, predominant a la cultura europea durant el Renaixement, aquest símbol és essencial.

El tetragramma fa referència a les quatre lletres del nom de Déu, de les quals, combinades en funció de la matemàtica i de la geometria, se'n deriva tota una concepció de la realitat, el món i el sentit de la vida.

La càbala es va donar a conèixer pels voltants del segle X a terres de cultura occitana-provençal-catalana com molt bé explica l'erudit i prestigiós Gershom Scholem en els seu llibre *Los orígenes de la càbala. La càbala en Provenza y Gerona*.

Alguna persona m'ha dit que el canvi de notació musical del tetragramma al pentagrama, pot estar relacionat amb un canvi de mentalitat que s'implanta en el món a partir del segle XIV i que sembla que té molt a veure amb la constitució de la “Espanya catòlica apostòlica i romana” i la persecució dels jueus cabalistes i els cristians albigeos o catar, així com l'anorreament de les nacions vernacles com és el cas d'Occitània i els Països Catalans, personificats també en la Corona d'Aragó que té aquest símbol a la bandera nacional.

Es probable, i aquesta és la meua hipòtesi de treball, que el mot “càtar”, derivi del mot cabalístic “KTR” que fa referència a la sefirah Kether de l'Arbre de la Vida .

Aquesta opinió té la seva base lògica, doncs, els catar, es deien “perfectes” i aquesta sefirah de Kether, que es pronuncia en determinada fonètica occitano-catalana-provençal, “càtar”, és la que correspon al nivell cabalístic de “perfecció”.

Els llibres, diccionaris i enciclopèdies franceses i espanyoles anomenen aquest terra “Sud de França” o “Nord d'Espanya”. No diuen el seu nom propi o vernacle: Occitània , Provença o Catalunya.

Cal tenir present que a Euskadi hi ha el mot “Catarain” i que s'han fet estudis sobre la relació que existeix entre la cultura basca, la occitana, la catalana i la jueva – no sé ben bé si camita o semita -, així com amb la cultura iberica[1]. Essencialment, en el fon d'aquesta pensament hi trobem una mentalitat que es justifica amb una concepció de la divinitat diferent de la que s'ensenya com a oficial i pròpia de la francesitat i de l'espanyolitat.

Es probable que el significat de les quatre columnes de Josep Puig i Cadafalch, que tenen un simbolisme relacionat amb els quatre pals catalans, tinguin també alguna relació amb la manera d'escriure la música durant l'Edat Mitjana; cal recordar que Puig i Cadafalch era un entusiasta admirador de la cultura medieval. Segons deixà escrit aquella època l'admirava perquè era l'època en que Catalunya va ser independent com a nació.[2]

Si fos així podríem dir que la manera d'escriure la música catalana es feia sobre quatre ratlles (tetragramma) i la manera de escriure la música a altres llocs, entre aquests a les terres espanyolitzades a partir de 1492, es feia amb cinc ratlles (pentagrama)?.

La música de l'Edat Mitjana que es feia als Països Catalans s'escrivia en tetragramma, i aquesta notació era habitual a tota Europa.

Crec que els compositors catalans haurien de tornar a aquesta notació musical pròpia de la cultura catalana.

La notació musical en tetragramma podria esdevenir un senyal distintiu de la catalanitat i una revolta musical que donés testimoni d'un vell pensament que renovat, rebrota i marca el renaixement d'una civilització dins d'un nou cicle històric.

El cant musical més famós de l'Edat Mitjana catalana, *El cant de la Sibil·la* que és un cant relacionat amb l'evangeli de Sant Joan , l'evangelista preferit dels catar o cristians albigeos, autor de l'Apocalipsi, un llibre ple de referències matemàtiques i simbolisme esotèric, estava escrit en quatre ratlles, era fet en un tetragramma i no en un pentagrama.

Cant de la Sibilla

Fol. 2v

AL YORN DEL IU- DI - CI PARRA QUI RU- RA FRAT SER- VI- SI.

UN REY VEN- DRA PER- PE - TU- AL DEL CEL COM MAY NON FON AY- TAL; DEL CEL

VEN- DRA CER- TA- NA - NENT PER PAR DEL SE- GLE IU- GA- NENT.

El tetragramma, però, no és solament un marc fet per quatre ratlles en les que anotar els signes que corresponen a diferents notes musicals, sinó que aquest nom està relacionat amb una saviesa molt antiga, que és en la base d'una religiositat i d'un alfabet sagrat. Un alfabet en el que a cada nota musical, li correspon una lletra, una vibració, un color, un planeta, i fins i tot una constel·lació zodiacal. En aquesta cultura ancestral, el tetragramma fa referència al nom de Déu; un nom que és format per quatre lletres i es coneix amb el nom de tetragramma (del grec "tetra" que vol dir "quatre")

Mentre estudiant pergamins i documents per a fer un plantejament profund del tema descobreixo coses interessants, com n'és el cas de "*els Trops*"

El fet que la notació musical dels trops que es cantaven a Ripoll sigui escrita sobre tetragramma i no sobre pentagrama adquireix un significat especial. (Consultar Arxiu Capitular . Ms. 106 de Vic)

Des del punt de vista musical, *els trops es poden definir com una melodia que s'intercala a manera de glossa en un altra ja existent*[3].

L'ús dels trops s'eleva pel cap baix, als segles VIII o X i afecten sobretot les melodies litúrgiques i de manera especial la música de l'Ordinarium misae, encara que hom emprà també en d'altres cants propis de la Missa, com l'Al-leluia o fins i tot en els de les Hores canòniques.

Particularment els cultivaven els monestirs de Moissach, Sant Marçal de Llemotges i el de Sant Gall de Suïssa, i s'estengué de seguida el costum de compondre'ls a d'altres monestirs que practicaven la música de vanguardia, com és el cas del monestir de Santa Maria de Ripoll.[4]

Els llibres que recullen els trops que es cantaven durant la missa reben el nom de *Troparis* Són famosos els *troparis* del monestir de Ripoll conservats ara a Vic. (Arxiu Capitular, Mss 105 i 106)[5].

Exemple de *Sanctus Tropat en el que s'observen les quatre ratlles del "tetragramma" i no les cinc ratlles del "pentagrama"* que es fan servir actualment per a escriure les notacions musicals.

Musicalment parlant, amb certs matisos i tenint en compte el simbolisme nacional català dels quatre pals i la senyera, podríem dir que "el tetragramma és la forma catalana d'escriure la música o les notacions musicals.

Fol. 16

SAN- CTUS, SAN- CTUS. 4) HO- SAN- NA, NUNC TU- UM PLA- SMA, REX DE- US, TU SAL- VA,

4b) SO- LUS QUI SA- PI- EN- CI- A NU- ME- RAS SI- DE- RA.

2a) CU- Z LU- NA PA- RET ET RA- VA SO- LIS- QUE RO- TA, 3a) HINC TI- BI O- DAS PAN- GI-

2b) PLE- DEM SER- VA, GRE- GEM VI- SI- TA FRE- QUE- TI CU- RA, 3b) O- RE QUEM LAV- DAT CON- TI-

- NUS O- MNES, TRI- NI- TAS SAN- CTA, 4) IN EX- CEL- SIS.

- O SA- CRA ET GE- NE- DI- CIT.

La relació entre el tetragramma cabalístic que fa referència al nom de Déu – YHVH – i aquest amb l'hipotètic simbolisme envers la senyera catalana que estic estudiant, l'he trobat també en la música hindú.

El *Samgîtaratnâkara* (Oceà de la música) tractat del segle XIII, comença amb una detallada cosmogonia i un profund estudi del cos humà, igual com passa amb la càbala, per arribar finalment a la música.

Per la cultura hindú la música no es un fenomen en sí sinó que és concebuda com lligada de manera absoluta a la filosofia i la religió, assolint per mitjà d'aquestes vies una importància còsmica; la única espècie de música que es pot considerar rectament com a tal, és aquella que es qualifica de *vimuktida* – que concedeix l'alliberament -, es a dir, que practicada amb justícia serveix per a trencar el cercle de les reencarnacions.

La música vocal es considera so essencial, el so *per se*, i bàsicament diferent del que fan els instruments fabricats per la mà artesana dels humans. Només aquest, mitjançant el misteriós i màgic pas del silenciós respirar (*prâna*) so vocal o cantat, ple de significació i bellesa, es considera que pot manifestar el so en sí mateix; tota la societat depèn del so.

Per mitjà del so es formen les lletres, per mitjà de les lletres es formen les síl·labes de la Paraula i el Verb, que són Déu en la tradició bíblica i cristiana, i per mitjà d'aquestes, es manifesta la vida...es configura la realitat. Tot el món depèn del so.

Aquesta teoria metafísica del so creador i bàsic – tant afinada i lligada a la hel·lènica o grega, a la neoplatònica visió enunciada a l'evangeli segons Sant Joan...: “En el començament hi havia el Logos...”, situa la música dins del sistema religiós hindú i representa un intent medieval d'explicar la importància religiosa del so amb una teoria que troba les seves arrels potser ja en els temps prehistòrics[6]

En allò que fa referència al ritme, la teoria hindú pressuposa, a més dels *tala*, els *raga* que són una forma característica de cadascun d'ells, amb el seu propi moviment ascendent i descendent que consta de d'una octava completa o de sèries de sis o cinc notes; existeixen 72 *melas* o escales bàsiques sobre les que es basen els *ragas* . Cada *raga* està associat a una part determinada del dia, de la nit, o de l'estació de l'any i així l'interpret improvisa, escull el *raga* apropiat per cada moment, estat d'ànim o estació de l'any.[7]

En la càbala trobem el número o nombre 72 associat a la suma de les quatre lletres del nom de Déu que són el tetragramma.

Yod (י)	10
Yod, He (יה)	15
Yod, He, Vav, (יהוה)	21
Yod, He, Vav, He (יהוהה)	26
	<hr/>
	72

La teoria musical hindú, per a definir exactament la seva escala pren en consideració unes subdivisions més petites que el semitò anomenades *srutis*. Trobem 22 *srutis* en cada octava.

Sruti sembla ser el nom genèric per a qualsevol interval més petit que un semitò i no es troba cap definició matemàtica d'aquest abans del segle XVIII (Vid.: Daniélou, A. *Introduction to the Study of Musical Scales*, Londres, 1943).

Quan llegeixo aquesta informació dels 22 *srutis*, se'm fa una associació d'idees per cercar paral·lelismes amb les 22 cartes que componen el tarot i el fet que el tarot tingui 4 pals: oros, espases, bastons i copes, així com també que la càbala faci servir les 22 lletres de l'alfabet hebreu i l'Arbre de la Vida o del Coneixement cabalístic tingui 22 senders.

La doctrina iniciàtica predicada per Jesús – que ell al seu torn havia rebut del seu admirat mestre Joan Baptista – bebia de les fonts directes de la tradició esotèrica dels *therapeutae* d'Alexandria(...) Aquesta tradició esotèrica, però, derivava, al seu torn, d'una altra més antiga encara: el gnosticisme d'origen babilònic i de l'Antic Egipte perfeccionat per l'antic misticisme jueu (...) A Egipte aquesta tradició entronca amb els misteris iniciàtics dels temples. Iniciació al coneixement del sagrat que s'encarna en el culte al déu Osiris i la deessa Isis[8](...) Aquest corrent subterrani iniciàtic anirà emergint en cada civilització i serà l'origen de la càbala[9]

Ara per recolzar la hipòtesi sobre la relació d'aquesta cultura amb la catalanitat, i el significat dels quatre pals catalans, s'hauria d'estudiar la presència de cabalistes en el call jueu de Ripoll i a d'altres calls de la Catalunya, com és el cas de Girona, Berga, Solsona i Torà, entre d'altres. Donat que la càbala està relacionada amb Moisès, també el missatge que Salvador Dalí ens va deixar en el seu Teatre Museu de Figueres en el monument a Moisès i en els retalls del llibre de Sigmund Freud enganxats a les parets del passadís on aquest monument es troba.

Trobo que resulta inquietant el quatre:

4 pals

4 columnes

Tetragramma musical

Nom de Déu cabalista

ADN: 4 bases

4 ESTACIONS: Primavera , Estiu, Tardor i Hivern.

4 EDATS DEL MÓN: Floreixement, Formació, Culminació, Decadència.

4 EDATS: Infància, Joventut, Maduresa i Vellesa.

4 METALLS: Argent, Bronze, Ferro i Or.

4 HUMORS: Sanguini, Colèric, Melancòlic i Flemàtic.

4 ELEMENTS: Aire, Foc, Terra i Aigua

4 Punts Cardinals: Est, Oest, Nord i Sud.

4 Criatures sobrenaturals xineses: Unicorn, Fènix, Drac i Tortuga.

4 Cavalls de la Apocalipsi: Blanc, Vermell, Negre i Pàl·lid o Groc.

4 evangelistes bíblics: Joan, Mateu, Lluc i Marc

4 Forces de la física universal: electromagnetisme, gravetat, nuclear feble i forta.

4 races humanes originàries: Vermella o courejada, Negra, Groga i Blanca

Es diu que tot univers es compon de 10+1 dimensions espai-temporals.

El nostre es de 3 visibles + 7 replegades.

Hi ha una pel·lícula anomenada PI de Darren Aronofsky, que és sobre un matemàtic excèntric que creu que la matemàtica es el llenguatge de la natura i busca el patró universal que regirà totes les formes i processos, relacionat amb pi i fi. En el seu transcurs es trobarà amb agents de *wall street* i numeròlegs cabalístes que busquen el seu coneixement. Creuen que el nom de Déu són les 216 xifres (72x3) que ha de pronunciar el sacerdot suprem per salvar Jerusalem.

Els temes on trobem la presència del quatre són força interessants; entre aquests temes, trobem el tema de la cultura catalana i el significat transcendent de la catalanitat. El ser català, re-descobrir el ser català, després de segles de prohibició, tergiversació, suplantació i persecució, pot resultar sorprenent, fins i tot, entre els propis catalans. En alguns casos potser no s'hi sabran reconèixer. En alguns casos, els catalans que no s'hi voldran reconèixer, potser es convertiran en els seus més acèrrims detractors.

Catalunya, els Països Catalans, serà o no serà en funció de la catalanitat que encarnin i testimoniïn els seus habitants.

Jordi Salat
josalort@hotmail.com

Nota:

Un grup de persones ha organitzat pel proper mes de Setembre un curs de llengua hebrea i càbala catalana a Barcelona

Els interessats poden contactar amb josalort@hotmail.com

- [1] Llibre “Cultura i llengua ibèrica” Francesc Santaaulària. Emboscall Editorial . Vic Tel. 938895910
- [2] Llibre “Les quatre columnes catalanes” apartat que fa referència al pensament de Josep Puig i Cadafalch en frases seves
- [3] En el llenguatge literari també existeix la figura dels trops, però en aquest cas són “ una figura retòrica consistent a modificar el sentit d’un mot, o una frase o un text per emprar-lo en sentit figurat.
- [4] Del llibre “La música medieval de Mª Carme Gómez i Muntané. Pàgina 25.
- [5] Oop. Cit. Pàg. 25
- [6] Josep Soler. La Música. Pàg. 34 Barcelona. Montesinos editor. 1982
- [7] Op. Cit. Pàg. 36
- [8] La deessa Isis es relaciona amb el significat esotèric de les verges negres. Aquestes verges negres estan relacionades amb els trobadors, els cristians albigesos o càtars i la trobem com a símbol nacional català (La Patrona de Catalunya és Nostra Sra. de Montserrat). Entre d’altres, com la de Solsona, Puigcerdà, Barcelona – La Mercè, actualment blanquejada – Lleida – Nostra Senyora de Gardeny -, també tenim, Nostra Senyora de Gombreny (Ripoll) relacionada amb el mite nacionalista català d’Otger Cataló. A Occitània també la trobem, entre d’altres, com a símbol nacional occità a Tolosa de Llengua d’oc. Davant d’aquesta imatge reunits set trobadors, fundaren els Jocs Florals relacionats amb tradició poètica dels “mestres en Gaia Ciència”
- [9] Escura i Dalmau, Xavier. Els mites de Muret i Montsegur. Rafael Dalmau , Editor. Barcelona.2003 Pàgina 71 i 72